

Turizm Akademik Dergisi

Tourism Academic Journal

www.turizmakademik.com

Serbest Zaman Nostaljisinin Serbest Zaman Motivasyonuna Etkisi^{a,*}

Mustafa A. DEMİREL^{***a}, Muhammet VAPUR^b, Ercan YAVUZ^c, İbrahim AYDIN^d

^a Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi, ANKARA, E-Posta: mdemirel_7@hotmail.com, ORCID: 0000-0002-0497-035X

^b Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Doktora Mezunu, ANKARA, E-Posta:mvapur37@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3417-2156

^c Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, ANKARA, E-Posta:ercan.yavuz@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3696-4832

^d Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Otel, Lokanta ve İkrâm Hizmetleri, KIRŞEHİR, E-Posta: iaydin@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-4132-6686

Öz

Bu çalışmanın amacı; serbest zaman nostaljisinin serbest zaman motivasyonu üzerindeki etkisini incelemektir. 405 katılımcıdan elde edilen veriler SPSS paket programına işlenip bu verilerin normallik testi, güvenilirlik ve geçerlilik testi, faktör analizi ve regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma sonucunda serbest zaman nostaljisinin serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Geçmişte katılım sağlanan serbest zaman aktivitelerinin, aktivitenin yapıldığı iklim koşullarının, kullanılan araç ve gereçlerin, mekânın mimarisi ve görünümü gibi mekânsal hatıraların serbest zaman motivasyonunu olumlu yönde arttırdığı saptanmıştır. Ayrıca bu çalışmada, geçmişte katılım sağlanan serbest zaman aktiviteleri esnasında kurulan olumlu insan ilişkilerinin anımsanmasının serbest zaman motivasyonunu olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir. Bu çıkarımlara ek olarak, serbest zaman aktivitelerinde yer alan grupların özelliklerini, geleneklerini ve ritüellerini hatırlamanın; serbest zaman motivasyonunu arttıran diğer etkenler arasında olduğu elde edilen bulgular arasındadır. Sonuç olarak, çalışmada, serbest zaman motivasyonunu etkileyen başat faktörlerden birinin serbest zaman nostaljisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rekreasyon, Serbest Zaman, Nostalji, Motivasyon.

The Effect of Leisure Time Nostalgia on Leisure Motivation

Abstract

The aim of this study is to examine the effect of leisure nostalgia on leisure motivation. The data obtained from 405 participants were processed into SPSS package program and normality test, reliability and validity test, factor analysis and regression analyze of these data has been done. As a result of the research, it was determined that leisure time nostalgia has a significant and positive effect on leisure motivation. Primarily, it has been determined that the leisure activities participated in the past, the climatic conditions of the activity, the tools and equipment used, and the spatial memories such as the architecture and appearance of the space increase the leisure motivation positively. Furthermore, in this study, it was determined that remembering positive human relations established during past leisure activities positively affects leisure motivation. In addition to these outcomes, it is among the findings that remembering the characteristics, traditions and rituals of the groups involved in leisure time activities are among the factors that increase leisure motivation. In the research, it was concluded that one of the dominant factors affecting leisure motivation is leisure time nostalgia.

Keywords: Recreation, Leisure, Nostalgia, Motivation.

JEL CODE: L83

Makalenin Geçmişi:

Gönderim Tarihi : 20.04.2022

Birinci Düzeltme : 06.05.2022

İkinci Düzeltme : 17.05.2022

Kabul : 25.05.2022

Makale Türü : Araştırma Makalesi

Demirel, M. A. & Vapur, M. & Yavuz, E. & Aydın, İ. (2022). Serbest Zaman Nostaljisinin Serbest Zaman Motivasyonuna Etkisi, Turizm Akademik Dergisi, 9 (1), 219-231.

* Bu araştırma, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 23/02/2022 tarihli ve 02 sayılı toplantısında (Araştırma Kodu: 2022/61) alınan karar ile etik olarak uygun bulunmuştur.

** Bu çalışma, 20-21 Ocak 2022 tarihleri arasında Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi tarafından Ankara'da düzenlenen FLTRC'22 (Future Trends in Leisure and Recreation) Kongresi'nde özet bildirisi olarak sunulmuştur.

*** Sorumlu yazar e-posta: mdemirel_7@hotmail.com

GİRİŞ

Serbest zaman motivasyonuna etki eden faktörler, uzun yıllardır araştırmacıların gündeminde yer almaktadır (Crandall, 1980; Deci & Ryan, 1985; Lloyd, King, Mccarthy & Scanlan, 2007; Neulinger, 1981; Pelletier, Vallerand, Brière & Blais, 1989,1991; Ryan & Deci, 2000; Tinsley & Kass, 1978). Araştırmalar incelendiğinde serbest zaman motivasyonunu etkileyen ve tetikleyen; psikolojik, biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve davranışsal sebepler olduğu görülmektedir. Başarı, özgecilik, yaratıcılık, kendini gerçekleştirme, can sıkıntısından kaçma, entelektüel estetizm, yalnızlık, aidiyet duygusu ve zevk için yapmak gibi içsel motivasyon güdüleri (Beard & Ragheb, 1983; Crandall, 1980; Deci & Ryan, 1985; Neulinger, 1981; Tinsley & Kass, 1978) ile sosyal temas, arkadaşlık, aile ve farklı bir grubu memnun etme gibi dışsal motivasyon güdülerinin (Deci & Ryan, 1985; Neulinger, 1981), serbest zaman motivasyonunu etkilediğini ortaya koyan pek çok araştırma vardır. Ancak içsel motivasyon unsurları içerisinde nostaljinin yer aldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Nostaljinin serbest zaman motivasyonuna etkisi aydınlatılmamıştır. Benzerlik kuramı çerçevesinde nostaljinin serbest zaman motivasyonuna etkisi incelenmiştir.

Koronavirüs (COVID-19) salgınından dolayı hem Türkiye’de hem de dünya genelinde sosyal kısıtlamalar, karantina uygulamaları, şehirlerarası seyahat ve sokağa çıkma yasakları gibi kısıtlayıcı yeni hayat kuralları ortaya çıkmıştır. Serbest zamanlarda aktivite, arkadaş ve mekân seçimi büyük bir problem haline gelmiştir. Serbest zaman aktivitelerine katılımın iki ana bileşeni (Iso Ahola, 1979; Kleiber, Walker & Mannell, 2011; Neulinger, 1981) derinden etkilenmiştir. Bu bileşenlerden birincisi serbest zaman deneyiminin kalitesini artıran seçim özgürlüğüdür. İkincisi ise kendi kaderini tayin etme özgürlüğüdür. Salgından dolayı bunlar kısıtlanmıştır. Bireylerin yeni hayat normalleri içerisinde geçmişte ailesiyle, arkadaşlarıyla yaptığı birçok serbest zaman aktivitesi nostaljik birer hatıra olmuştur. Gerek eski normallere gerekse sosyal, üretici, rekreasyonel aktivitelere özlem bir hayli artmıştır. Bilhassa bireylerin rekreasyonel amaçlı gerçekleştirmiş olduğu turistik seyahatler bu dönemde negatif yönde etkilenmiştir. Bu nedenle tekrar eski normallere dönüldüğünde serbest zaman motivasyonuna etkisi olabileceği düşünülen nostaljiye odaklanılmıştır.

Araştırma, serbest zaman motivasyonuna etki eden faktörler üzerine odaklanan araştırmacılar için yeni bir faktör ortaya çıkartarak alan yazınına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca bireyin daha önceden bildiği ve geçmiş yaşamında olumlu izler bırakan aktivitelerin aynısını veya benzerini, sonraki yıllarda yeniden gerçekleştireceğini savunan benzerlik kuramını (Aslan, 1994) destekleyeceği düşünülmektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Nostalji ve Serbest Zaman Nostaljisi

“Nostalji” kelimesi Yunanca iki kavramdan türetilmiştir. Bunlar; kişinin anavatanına dönüş anlamına gelen “nostos” ve acı, ıstırap veya keder anlamına gelen “algos” kavramlarıdır (Daniels, 1985: 371). Nostalji, insan bilişinin ve davranışının çeşitli yönlerini anlamak ve tanımlamak için sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir kavramdır. Genellikle “dünün özlemi” ya da “geçmişe duyulan özlem” olarak tanımlanmaktadır (Sedikides & Wildschut, 2020: 77). Kavram hızla değişen sosyal yapının bir sonucu olarak ortaya çıkan duygu durumu olarak da tanımlanmaktadır (Chase & Shaw, 1989: 2). Bu duygu durumu, şuan doğrudan ortaya çıkabilirdiği gibi (Holak & Havlena, 1998) resimler, fotoğraflar, yazılar ve filmler aracılığıyla (Goulding, 2002) dolaylı yoldan da ortaya çıkabilmektedir. Doğrudan ya da dolaylı semptomlar aracılığıyla ortaya çıkan duygu hem olumlu hem de olumsuz bileşenler içermektedir. Sedikides, Wildschut & Baden (2004: 306)’a göre; “geçmişe dönük olumlu-olumsuz anımsamalar genellikle olumlu duygulara yerini bırakır, çünkü geçmişteki güzel olaylara özlem duyulmaktadır”. Araştırmacılar bunu desteklemektedir. Nostaljinin olumlu etki yarattığı, benlik saygısını artırdığı, sosyal bağlılığı beslediği ve varoluşsal tehdidi azalttığı bilinmektedir (Sedikides, Wildschut, Arndt & Routledge, 2008: 304). Buna ek olarak kavramın tanımlarına bakıldığında, deneyim, fotoğraf, nesne, olay vb. unsurlarla geçmişte hatırlamanın genellikle olumlu duyguları barındırdığı görülmektedir. Olumlu anımsamaların da geçmişe olan özlemi, tekrar yaşama arzusunu artırdığı varsayılmaktadır.

Bireylerin yaşamadıkları dönemler için nostaljik duygular hissetmeyecekleri iddia edilmektedir. Nostalji hafızaya dayanır, hatırlanmayan, yaşanmayan ve deneyimlenmeyen olaylara karşı nostaljik duyguların olmayacağı ileri sürülmektedir. Ancak yapılan bazı çalışmalar sonucunda nostaljik duyguların bireyin sadece yaşadığı dönemle sınırlı olmadığını ortaya çıkmıştır. Çalışmalar, çok eski dönemlerde yaşanmış olayları, gelişmiş medya teknolojileri (film, video, 3 boyutlu araçlar) aracılığıyla günümüzde tasvir edildiğinde bireylerde yeniden yaşama arzusunun ve özlem duygusunun meydana geldiği ortaya çıkmıştır (Holbrook, 1993).

Nostalji 3 aşamadan meydana gelmektedir. Bunlar; tetik, süreç ve tepkidir. Tetik aşaması literatüre göre; müzik, fotoğraf, resim, koku, film, video, yazı, vb. dolaylı tetikleyiciler (Hirsch, 1992) ile duygulanım, korku, kaygı, özlem, anımsama, vb. gibi doğrudan tetikleyicilerdir (Wildschut, Sedikides, Arndt & Routledge, 2006). Süreç aşaması; duyguların başlangıcını, yoğunluğunu ve süresini kapsamaktadır. Son olarak tepki

aşaması ise; tetikleyiciler tarafından geri çağırılan anılar için verilen tepkilerdir. Bu tepkiler mutluluk, kızgınlık, yalnızlık ya da özlem olarak ortaya çıkmaktadır (Conway, 1987).

Nostalji, son yıllarda rekreasyon ve serbest zaman çalışmalarında kullanılmaktadır. Bireylerin nostaljik anılarının birçoğu serbest zamanlarda gerçekleştirmiş oldukları aktivitelerden oluşmaktadır. Serbest zaman nostaljisi kavramı, geçmişteki olumlu bir serbest zaman deneyimine duyulan özlem olarak tanımlanmaktadır (Cho, Pyun & Wang, 2019: 94). Özellikle müzik, (Barrett, Grimm & Robins, 2010), film, televizyon (Holdsworth, 2011), spor, maç izlemek (Ramshaw & Gammon, 2005) gibi geçmişte yapılan aktiviteler serbest zaman nostaljisini tetiklemektedir. Rekreasyonel seyahat aktivitesine katılan bireylerin serbest zaman nostaljisiyle ilgili çalışmalara rastlanılmamıştır. Ayrıca geçmişte yapılan bu tür aktivitelerin anımsandığında bireyi tekrar aynı aktiviteye katılımı motive edip etmediğiyle ilgili çalışmalar da yapılmamıştır. Bazı çalışmalarda nostaljik tetiklemeler sonucunda tekrar serbest zaman katılımı ve tatmininin ortaya çıktığı görülmektedir (Acharya, Paudel & Hatch, 2009; Cho, 2020, Yetim, Hastürk & Argan, 2020). Bu sonuçlar temelde benzerlik kuramını desteklemektedir. Kurama göre; bireyin daha önceden bildiği ve geçmiş yaşamında olumlu izler bırakan aktivitelerin aynısını veya benzerini, sonraki yıllarda gerçekleştirmesi söz konusudur (Aslan, 1994).

Motivasyon ve Serbest Zaman Motivasyonu

Motivasyon kavramı, bir kişinin davranış ve aktivitelerini uyandıran, yönlendiren ve bütünleştiren, bütünleyici güçler de dahil olmak üzere psikolojik veya biyolojik ihtiyaçlar ve istekler olarak ifade edilmektedir (Chen, Li & Chen, 2013: 1189). Serbest zaman çalışmaları içerisinde motivasyon kavramı sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Genellikle kavram serbest zaman katılımı için kullanılmaktadır. Serbest zaman motivasyonu olarak uyarlanmakta ve genellikle bireyin rekreatif etkinliklere katılmak için kendi arzusu ve istekleri ile harekete geçmesi olarak tanımlanmaktadır (Caroll & Alexandris, 1997: 281). Kavram, serbest zaman katılımının beklenen düzeyde olmaması ve fiziksel aktivitelerle katılımın az olmasından kaynaklı ortaya çıkmıştır (Beard & Ragheb, 1983: 221). 1960'lardan beri birçok araştırmacı, bireyleri serbest zaman aktivitelerine katılmaya motive eden faktörleri bulmak için birçok teorik ve metodolojik yaklaşımlar geliştirmiştir (Beard & Ragheb, 1983; Bishop 1970; Crandall, 1980; Dann 1981; Deci & Ryan, 1985; Ellis & Witt, 1984; Graef, Csikszentmihalyi & Gianinno, 1983; Hollander 1977; Iso-Ahola & Allen, 1982; Iso-Ahola & Weissinger, 1987; Iso-Ahola, 1989; Lloyd ve ark., 2007, London, Crandall

& Fitzgibbons, 1977; Mannell, 1980; McKechnie 1974; Molanorouzi, Khoo & Morris, 2014; Neulinger, 1981; Pelletier ve ark., 1989,1991; Ragheb & Tate, 1993; Ryan & Deci, 2000; Sharma, Abraham & Masih, 2014; Tinsley & Eldredge, 1995; Tinsley & Kass, 1978, 1979; Tinsley, Barrett & Kass 1977; Uysal & Hagan 1993; Yurcu, Kasalak & Akıncı, 2018).

Araştırmalar incelendiğinde serbest zaman motivasyonunu etkileyen ve tetikleyen; psikolojik, biyolojik, fizyolojik, sosyolojik ve davranışsal sebepler olduğu görülmektedir. Örneğin; Crandall (1980) yapmış olduğu çalışmada; serbest zaman motivasyon faktörlerini belirlemek için çok sayıda öz bildirim analiz etmiştir. Araştırma sonucunda; başarı, özgecilik, yaratıcılık, kendini gerçekleştirme, sosyal temas ve can sıkıntısından kaçma gibi 17 farklı serbest zaman motivasyon faktörleri belirlemiştir. Tinsley ve Kass (1978) tarafından çalışmada, 44 tane farklı serbest zaman motivasyon faktörü belirlenmiştir. Faktörler, 8 genel motivasyon kategorisine indirgenmiştir. Bunlar; kendini ifade etme, arkadaşlık, güç, telafi, güvenlik, hizmet, entelektüel estetizm ve yalnızlık olarak belirlenmiştir. Neulinger (1981) ve Deci & Ryan (1985), serbest zaman motivasyonunu dışsal ve içsel motivasyon olarak ikiye ayırmışlardır. İçsel motivasyon, bir şeyi tamamen zevk için yapmak, davranışsal etkinlik, aidiyet duygusu ve öznel iyi oluşturmaktır. Dışsal motivasyon ise aile veya farklı bir grubu memnun edebilmek için araçsal bir hedefe duyulan güdülerdir. Pelletier ve ark. (1989,1991) tarafından yapılan çalışmalarda serbest zaman aktivitelerine katılmada etkili olan faktörleri; içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olarak ele almışlardır. Çalışmalar sonucunda serbest zaman motivasyonunun 28 faktör ve 7 alt boyutla açıklanabileceği ileri sürülmüştür. Bunlar; bilmek (içsel motivasyon), başarmak (içsel motivasyon), dürtüyü/uyarıyı hissetmek (içsel motivasyon), özdeşim (dışsal motivasyon), içe atım (dışsal motivasyon), dışsal düzenleyen (dışsal motivasyon) ve motivasyonsuzluktur.

Literatürdeki çalışmalarda serbest zaman motivasyonunu ortaya çıkartan, tetikleyen ve sebep olan faktörler arasında nostaljik anımsamalar ya da hatıralar ele alınmamıştır. Bireyler geçmişte yaşadıkları, deneyimledikleri ve katıldıkları rekreasyonel seyahat aktivitelerine özlem duyduğu ve yeniden aynı aktivitelerle katılım için içsel ve dışsal motive oldukları düşünülmektedir. Bu bağlamda ilgili literatüre dayanılarak aşağıdaki hipotez öne sürülmüştür.

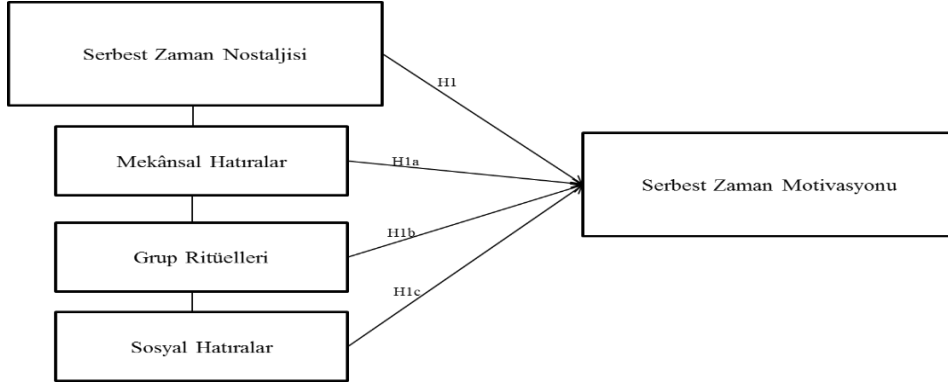
H1: Serbest zaman nostaljisinin serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.

H1a: Mekânsal hatıraların serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.

- H1b: Grup ritüellerinin serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.
- H1c: Sosyal hatıraların serbest zaman motivasyonu üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi vardır.

formu üç bölümden (kişisel bilgi formu, serbest zaman nostaljisi ile ilgili ifadeler ve serbest zaman motivasyonu ile ilgili ifadelerden) oluşmaktadır. Bireylerin serbest zaman nostaljisi düzeylerini belirlemek amacıyla

Şekil 1: Araştırma Modeli

Araştırmada, geçmişte rekreasyonel seyahat aktivelerine katılan bireylerin, serbest zaman nostalji düzeylerinin serbest zaman motivasyonuna etkisini incelemek için araştırma modeli oluşturulmuştur. Model çalışmasında nicel araştırma yöntemleri arasında yer alan ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın evrenini yurtiçinde ikamet eden, seyahat hareketlerine katılan bireyler oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre 2021 yılı ikinci çeyrekte 10 milyon 639 bin kişi yurtiçi seyahat hareketlerine katılmıştır (TÜİK, 2021). Seyahat eden bireylerin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından dolayı bu evren üzerinden örneklem seçilmesi yoluna gidilmiştir. Örneklem grubu olarak Ankara ili sınırları içerisinde yurtiçi seyahat hareketlerine katılan bireylerden oluşturularak veriler toplanmıştır. Araştırmanın örneklemine tesadüfi örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmacılara imkan tanınması açısından " $\alpha = 0,05$ " örnekleme hataları için farklı evren büyüklüklerinden çekilmesi gereken örneklem büyüklükleri hesaplanarak, örneklem " $n=384$ " olarak belirlenmiştir (Çokluk, Şekercioğlu & Büyüköztürk, 2012: 130).

Araştırmada, nicel veri toplama yöntemleri arasında yer alan anket tekniği ile veriler toplanmıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 23/02/2022 tarihli ve 02 sayılı toplantısında (Araştırma Kodu: 2022/61) alınan karar ile etik olarak uygun bulunmuştur. Bu kapsamda etik kurul onayı dahilinde veriler 23.02.2022-15.03.2022 tarihleri arasında çevrimiçi ve yüzyüze dağıtılarak veriler toplanmıştır. Araştırma dahilinde hazırlanan anket

Cho ve ark. (2019) tarafından geliştirilen "Serbest Zaman Nostalji Ölçeği (SZNÖ)" Türkçeye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik analizi Balcı & Yavaş Tez (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçek 15 ifade ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlarda "(1) mekânsal hatıralar, (2) grup ritüelleri, (3) sosyal hatıralar" yer almaktadır. 7'li Likert tipi ölçek kullanılarak değerlendirmeler yapılmıştır. Pelletier ve ark. (1989,1991) tarafından geliştirilen ve Güngörmüş (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan, bireylerin serbest zaman motivasyonu düzeylerini ölçmek amacıyla "Serbest Zaman Motivasyon Ölçeği (SZMÖ)" kullanılmıştır. Bu ölçek 28 ifade ve toplam 7 alt boyuttan "(1) bilmek, (2) başarmak, (3) uyarıcı yaşama, (4) özdeşim, (5) içe atım, (6) dışsal düzenleyen ve (7) motivasyonsuzluktan" oluşmaktadır (Pelletier ve ark., 1989; Güngörmüş, 2018). Ayrıca, ölçekte yer alan alt boyutlar içsel motivasyon (bilmek, başarmak, uyarıcı yaşama), dışsal motivasyon (içe atım, özdeşim, dışsal düzenleme) ve motivasyonsuzluk olarak üç ana grupta sınıflandırılmaktadır. 7'li Likert tipi ölçek kullanılarak değerlendirmeler yapılmıştır.

Araştırmada toplanan veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) paket programına işlenerek analiz edilmiştir. Elde edilen verilere betimleyici analizler, normallik testi, güvenilirlik ve geçerlilik testleri, faktör analizi ve regresyon analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında toplamda 405 veri üzerinden analiz yapılmıştır.

BULGULAR**Tablo 1:** Betimsel İstatistikler

Değişkenler		n	%
Cinsiyet	Kadın	201	49,6
	Erkek	204	50,4
Yaş	18-24	226	55,8
	25-31	36	8,9
	32-38	34	8,4
	39-45	56	13,8
	46 ve üzeri	53	13,1
Medeni Durum	Evli	174	43,0
	Bekar	231	57,0
Gelir	0-4250 TL	232	57,3
	4251-7250 TL	93	23,0
	7251-10250 TL	52	12,8
	10251 TL ve üzeri	28	6,9
Öğrenim Durumu	İlköğretim	5	1,2
	Lise	32	7,9
	Önlisans	165	40,7
	Lisans	162	40,0
	Lisansüstü	41	10,1

Tablo 1'de araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı görülmektedir. Bireylerin %49,6'sının kadın, %50,4'ünün erkek olduğu görülmektedir. Yaşa göre dağılım incelendiğinde, bireylerin %55,8'inin 18.24, %8,9'unun 25-31, %8,4'ünün 32-38, %13,8'inin 39-45 ve %13,1'inin 46 ve üzeri yaş aralığında olduğu görülmektedir. Bireylerin %57,0'inin bekar, %43,0'ünün evli olduğu görülmektedir. Gelir durumu incelendiğinde %57,3'ünün 0-4250 TL, %23,0'ünün 4251-7250 TL, %12,8'inin 7251-10250 TL ve %6,9'unun 10251 ve üzeri olduğu görülmektedir. Bireylerin %1,2'sinin İlköğretim, %7,9'unun lise, %40,7'sinin önlisans, %40,0'ünün lisans ve %10,1'inin lisansüstü eğitim seviyesinde olduğu görülmektedir.

Tablo 2: Normallik Dağılımı

	Çarpıklık	Basıklık	Durum
Serbest Zaman Nostaljisi (SZN)	-0,946	+1,294	Normal
Serbest Zaman Motivasyonu (SZM)	-0,107	+0,715	Normal

Araştırmada kullanılan ölçeklerin normallik analizi sonuçları Tablo 2'de verilmiştir. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1.5 arasında olması normal dağılıma sahip olduğunu göstermektedir. -1,5 ile +1,5 aralığının kalan çarpıklık ve basıklık değerleri, büyük

ölçüde normal bir dağılıma işaret etmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Bu sonuç doğrultusunda değişkenler arasındaki farklılıkları bulmak için bağımsız t testi ve tek yönlü varyans analizi parametrik testler uygulanmıştır.

Tablo 3: Güvenirlilik Analizi

	İfade Sayısı	Cronbach's Alfa
Serbest Zaman Nostaljisi	14	,893
Mekânsal Hatıralar (SZN Alt Boyutu)	5	,825
Grup Ritüelleri (SZN Alt Boyutu)	4	,760
Sosyal Hatıralar (SZN Alt Boyutu)	6	,905
Serbest Zaman Motivasyonu	28	,888

Ölçeklerin güvenilirliğini test etmek için SPSS programı kullanılarak güvenilirlik analizi yapılmıştır. Cronbach alfa katsayısı ölçeğin güvenilirlik düzeyini vermektedir. Katsayı 0 ile 1 arasında değişmektedir. Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği şu şekilde yorumlanmaktadır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroglu ve Yıldırım, 2010: 135):

- $.00 \leq \alpha < .40$ ise ölçek güvenilir değil,
- $.40 \leq \alpha < .60$ ise ölçeğin güvenilirliği düşük,
- $.60 \leq \alpha < .80$ ise ölçek oldukça güvenilir,
- $.80 \leq \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Buna göre ölçeklerin güvenilirlik düzeyinin "oldukça yüksek" olarak hesaplanmıştır.

Örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olup olmadığının anlaşılması için yapılan analiz sonucunda $KMO=0,921$ olarak hesaplanmıştır ($KMO=0,921 > 0,60$). Buna göre örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu görülmektedir (Kalaycı, 2010: 322). Yapılan Barlett testi sonucunda ($p=0.000 < 0,05$) olduğundan değişkenler arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilerek değişkenlerin yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Serbest Zaman Nostalji Ölçeği faktör analizi tabi tutulmuş ve 3 faktör belirlenmiştir. Bu faktörler varyansın %63.102'sinde toplanmıştır.

Tablo 4: SZNÖ Faktör Analizi

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan Varyans Oranı
Mekansal Hatıralar	SZN1	,590	10,391
	SZN2	,677	
	SZN3	,805	
	SZN4	,777	
	SZN5	,659	
Grup Ritüelleri	SZN6	,627	7,856
	SZN7	,660	
	SZN8	,509	
	SZN9	,407	
Sosyal Hatıralar	SZN10	,740	44,856
	SZN11	,687	
	SZN12	,784	
	SZN13	,784	
	SZN14	,779	
SZN15	,736		
KMO Testi		,921	
Toplam Varyans		63,102	
Barlett Testi		,000	

Faktör analizine göre ölçek 3 faktörden oluşmaktadır. Birinci faktör “*Mekânsal Hatıralar*” boyutudur. Toplam 5 ifadeden oluşmakta olup maddelerin faktör yükleri ,590 ile ,805 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %10.391’ini açıklamaktadır. İkinci faktör “*Grup Ritüelleri*” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup ifadelerin faktör yükleri ,407 ile ,660 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %7,856’sını açıklamaktadır. Üçüncü faktör “*Sosyal Hatıralar*” boyutudur. Toplam 5 ifadeden oluşmakta olup ifadelerin faktör yükleri ,687 ile ,784 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %44,856’sını açıklamaktadır. Faktör yükler, 0.60 ve üstü değerler yüksek; 0.30-0.59 arası yük değerli orta düzeyde büyüklükler olarak tanımlanabilmektedir. Bu durumda değişken çikartmaya gerek yoktur (Büyüköztürk, 2002: 133).

Örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olup olmadığının anlaşılması için yapılan analiz sonucunda KMO=0,932 olarak hesaplanmıştır (KMO=0,932 > 0,60). Buna göre örneklem büyüklüğünün faktör analizi için yeterli olduğu görülmektedir (Kalaycı, 2010: 322). Barlett testi sonucunda ($p=0.000 < 0,05$) olduğundan değişkenler arasında ilişki olduğu kabul edilmiştir. Faktör analizi uygulamasında varimax yöntemi seçilerek değişkenlerin yapısının aynı kalması sağlanmıştır. Serbest Zaman Motivasyonu Ölçeği faktör analizine tabi tutulmuş, analiz sonucunda 7 faktör belirlenmiştir. Bu faktörlerin varyansın %66.833’ünde toplandığı tespit edilmiştir.

Tablo 5: SZMÖ Faktör Analizi

Boyut	Madde	Faktör Yüğü	Açıklanan varyans oranı
Dışsal Düzenleyen	SZM22	,703	17,196
	SZM8	,707	
	SZM15	,689	
	SZM1	,593	
Başarmak	SZM13	,654	32,959
	SZM27	,700	
	SZM6	,727	
	SZM20	,647	
Bilmek	SZM9	,732	4,042
	SZM2	,695	
	SZM16	,716	
	SZM23	,771	
Dürtüyü/uyarıyı Hissetmek	SZM4	,322	3,325
	SZM18	,484	
	SZM11	,756	
	SZM25	,475	
Motivasyonsuzluk	SZM26	,721	3,520
	SZM5	,702	
	SZM19	,752	
	SZM12	,781	
Özdeşim	SZM24	,708	2,948
	SZM17	,753	
	SZM10	,703	
	SZM3	,687	
İçe Atım	SZM7	,676	2,844
	SZM21	,664	
	SZM14	,679	
	SZM28	,640	
KMO Testi		,932	
Toplam Varyans		66,833	
Barlett Testi		,000	

Faktör analizine göre Serbest Zaman Motivasyonu ölçeği 7 faktörden oluşmaktadır. Birinci faktör “*Dışsal Düzenleyen*” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup maddelerin faktör yükleri ,593 ile ,707 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %17.196’sını açıklamaktadır. İkinci faktör “*Başarmak*” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup maddelerin faktör yükleri ,647 ile ,727 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %32,959’unu açıklamaktadır. Üçüncü faktör “*Bilmek*” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup maddelerin faktör yükleri ,695 ile ,771 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %4,042’sini açıklamaktadır. Dördüncü faktör “*Dürtü-*

yü/uyarısı Hissetmek” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup maddelerin faktör yükleri ,322 ile ,756 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %3,325’ini açıklamaktadır. Beşinci faktör “Motivasyonsuzluk” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup ifadelerin faktör yükleri ,702 ile ,781 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %3,520’sini açıklamaktadır. Altıncı faktör “Özdeşim” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup ifadelerin faktör yükleri ,687 ile ,753 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %2,948’ini açıklamaktadır. Yedinci faktör “İçer Atım” boyutudur. Toplam 4 ifadeden oluşmakta olup ifadelerin faktör yükleri ,640 ile ,679 arasında değişmektedir. Boyut toplam varyansın %2,844’ünü açıklamaktadır. Faktör yükleri, 0.60 ve üstü değerler yüksek; 0.30-0.59 arası yük değerli orta düzeyde büyüklükler olarak tanımlanabilmektedir ve değişken çıkartmaya gerek yoktur (Büyüköztürk, 2002:133).

Tablo 6: Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişken	n	M	SD	Serbest Zaman Motivasyonu
Serbest Zaman Nostaljisi	405	8,060	1,004	,437**
Mekânsal Hatıralar	405	5,346	1,048	,347**
Grup Ritüelleri	405	5,162	1,208	,385**
Sosyal Hatıralar	405	5,78	1,015	,382**

Pearson korelasyon analizi sonucuna göre Serbest Zaman Nostaljisi ile Serbest Zaman Motivasyonu arasında olumlu bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r = .437$, $p < .001$. Pearson korelasyon analizi sonucuna göre Mekânsal Hatıralar ile Serbest Zaman Motivasyonu arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir, $r = .347$, $p < .001$. Pearson korelasyon analizi sonucuna göre Grup Ritüelleri ile Serbest Zaman Motivasyonu arasında olumlu bir ilişki olduğu belirlenmiştir, $r = .385$, $p < .001$. Pearson korelasyon analizi sonucuna göre Sosyal Hatıralar ile Serbest Zaman Motivasyonu arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir, $r = .382$, $p < .001$.

Tablo 7: Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişken	β	t	p	F	Model (p)	R2	Tolarence	VIF
Serbest Zaman Motivasyonu	Serbest Zaman Nostaljisi	.437	9.097	.000					
	Mekânsal Hatıralar	.218	3.522	.000			,543	1,841	
	Grup Ritüelleri	.295	3.822	.001			,602	1,655	
	Sosyal Hatıralar	.207	3.285	.001	28,238	,000	,199	,581	1,720

Serbest Zaman Nostaljisi ve Serbest Zaman Nostaljisinin alt boyutlarını oluşturan Mekânsal Hatıralar,

Grup Ritüelleri ve Sosyal Hatıralar alt boyutlarının Serbest Zaman Motivasyonu üzerindeki etkilerini ölçmek için çok değişkenli doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Modelin, VIF değerleri en yüksek 1,841 olarak hesaplanmış olup, VIF değeri en üst sınır olarak kabul edilen 4’den düşüktür. Modelde tolerans değeri ise en düşük ,543’dür. Bu değer de en alt sınır olan 0,10’dan yüksektir (Hair, Black, Babin & Anderson, 2010). Tolarence ve VIF değerlerine bakıldığında, modelde bağımsız değişkenler arasında Çoklu Doğrusal Bağlantı problemi olmadığı görülmektedir. Analiz sonucunda anlamlı bir regresyon modeli, $F(3, 348)=28,238$, $p < .001$ $pr^2 = .20$ bağımsız değişkenleri tarafından açıklandığı bulunmuştur. Buna göre, Serbest Zaman Nostaljisi Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu yönde ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta = .437$, $t(348)=9.097$, $p < .001$ $pr^2 = .19$. Mekânsal Hatıralar Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu yönde ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta = .218$, $t(348)=3.522$, $p < .001$ $pr^2 = .035$. Grup Ritüelleri Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu yönde ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta = .295$, $t(248)=3.822$, $p < .001$ $pr^2 = .034$. Sosyal Hatıralar Serbest Zaman Motivasyonunu olumlu yönde ve anlamlı olarak etkilemektedir, $\beta = .207$, $t(248)=3.285$, $p < .001$ $pr^2 = .024$.

SONUÇ VE TARTIŞMA

2019 yılının sonlarında başlayan COVID-19 salgını hem Türkiye’de hem de dünya geneline yayılmıştır. Yöneticiler ülkelerini ve vatandaşlarını salgından korumak için yurtiçi ve yurtdışı seyahat kısıtlamaları, sokağa çıkma yasakları ve sosyal kısıtlamalar gibi birçok tedbir almışlardır. Böyle bir dönemde bireylerin geçmişte yaptıkları rekreasyonel seyahat aktivitelerine ve bilhassa rekreasyonel seyahat aktivitelerine dönük duygu durumları, özlemleri ve hatıraları yoğun bir şekilde ortaya çıkmıştır. Ancak bireyin kendi arzusu ve istekleri salgın döneminde sınırlanmıştır. Serbest zaman motivasyonların negatif yönde etkilenmiştir. Serbest zaman motivasyonunu etkileyen faktörlerin araştırıldığı birçok çalışma yapılmıştır. Ancak ortaya çıkan

faktörler arasında nostaljik anımsamalar, özlemler ve hatıralar yer almamaktadır. Bu çalışma serbest zaman

nostaljisi ve motivasyonunu araştırmak için dizayn edilmiştir.

Literatürde serbest zaman motivasyonuna etki eden veya neden olan faktörler incelenmiştir. Beard & Raghoebar (1983) tarafından yapılan çalışmada serbest zaman motivasyonuna etki eden 4 faktör tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi entelektüellik faktörüdür. Bu öğrenme, keşfetme, ortaya çıkarma, düşünme veya hayal etme gibi zihinsel aktivitelere katılmayı değerlendirir. İkincisi sosyallik faktörüdür. bireylerin hangi nedenlerle serbest zaman faaliyetlerine katılacağını değerlendirmektedir. Üçüncüsü yeterlilik-uzmanlık faktörüdür. bireylerin “başarmak, ustalaşmak, mücadele etmek ve rekabet etmek” istediklerini değerlendirir. Dördüncüsü ise bireylerin aşırı uyaran dürtülerden kaçmalarına yönelik bir faktördür. Bireylerin sosyal temastan kaçınmaları, yalnızlık ve sakinlik koşulları aramalarını değerlendirir. Crandall (1980) yapmış olduğu çalışmada, serbest zaman motivasyon faktörlerini belirlemek için çok sayıda öz bildirim analiz etmiştir. Araştırma sonucunda; başarı, özgecilik, yaratıcılık, kendini gerçekleştirme, sosyal temas ve can sıkıntısından kaçma gibi 17 farklı serbest zaman motivasyon faktörleri belirlemiştir. Tinsley & Kass (1978) tarafından çalışmada, 44 tane farklı serbest zaman motivasyon faktörü belirlenmiştir. Faktörler, 8 genel motivasyon kategorisine indirgenmiştir. Bunlar; kendini ifade etme, arkadaşlık, güç, telafi, güvenlik, hizmet, entelektüel estetizm ve yalnızlık olarak belirlenmiştir. Neulinger (1981) ve Deci & Ryan (1985), serbest zaman motivasyonunu dışsal ve içsel motivasyon olarak ikiye ayırmışlardır. İçsel motivasyon, bir şeyi tamamen zevk için yapmak, davranışsal etkinlik, aidiyet duygusu ve öznel iyi oluşturmaktır. Dışsal motivasyon ise aile veya farklı bir grubu memnun edebilmek için araçsal bir hedefe duyulan güdülerdir. Bu çalışmalar ve diğer serbest zaman motivasyonu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde serbest zaman motivasyonunu ortaya çıkartan, tetikleyen ve sebep olan faktörler arasında nostaljik anımsamalar ya da hatıralar ele alınmamıştır. Bu eksikliği gidermek amacıyla serbest zaman nostaljisinin serbest zaman motivasyonuna etkisini ölçmek için bir araştırma modeli geliştirilmiştir.

Elde edilen bulgular serbest zaman nostaljisinin serbest zaman motivasyonuna etkisini göstermektedir. Araştırma geçmişte rekreasyonel seyahat aktivitesine katılmış 405 birey üzerinde yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda ortaya konulan “H1”, “H1a”, “H1b”, “H1c” hipotezleri desteklenmiştir. Buna göre; bireylerin geçmişte katıldıkları rekreasyonel seyahat aktivitelerinde yaşadıkları deneyimleri, serbest zaman motivasyonunu olumlu ve pozitif yönde etkilemektedir. Serbest zaman motivasyonunu tetikleyen faktörler arasında nostaljik anımsamalar, özlemler ve hatıralar yer almaktadır. Özellikle geçmişte serbest zaman aktivitesinin yapıl-

dığı hava koşulları, aktivitede kullanılan ekipmanlar, mekanın görünüşü, pratik ve mimari dizaynı serbest zaman motivasyonunu artırmaktadır. Aktivitelere katılan arkadaşları ve kurulan yeni arkadaşlıkları hatırlamak, aktivite sırasındaki diğer sosyalleşme hatıralarını anımsamak ve aktivitelerde yer alınan grupların karakteristik özelliklerini, geleneklerini, ritüellerini ve aidiyet hissini hatırlamak da serbest zaman motivasyonunu olumlu ve pozitif yönde yükseltmektedir.

Araştırma sonucuna göre serbest zaman nostaljisi serbest zaman motivasyonuna etki eden önemli bir faktör olduğu ortaya çıkmıştır. Alan yazınına yeni bir faktör ortaya çıkartılarak katkıda bulunulmuştur. Ayrıca bireyin daha önceden bildiği ve geçmiş yaşamında olumlu izler bırakan aktivitelerin aynısını veya benzerini, sonraki yıllarda yeniden gerçekleştireceğini savunan benzerlik kuramını desteklemiştir. Bireyler geçmişte katıldığı, olumlu iz bırakan rekreasyonel seyahat aktivitelerine yeniden katılmak için motivasyonel durumlarının olumlu ve potif yönde olduğu ortaya çıkmıştır.

Gelecekte serbest zaman motivasyonu konusyla ilgili yapılacak çalışmalar nostalji faktörünü araştırmalarına dahil etmelidir. Serbest zaman nostaljisi üzerine farklı perspektiflerden çalışmalar yapılmalıdır. Gelecekte yapılması muhtemel çalışmalar serbest zaman aktivite seçimi ve deneyim kalitesinin serbest zaman nostaljisi üzeri etkisini ölçebilir. Özel sektörde faaliyet gösteren rekreasyon işletmeleri bireylerin nostaljik eğilimleri yönünde retro aktiviteler üretmelidir.

KAYNAKÇA

- Acharya, R., Paudel, K. P. & Hatch, U. (2009). Impact of Nostalgia and Past Experience on Recreational Demand for Wilderness, *Applied Economics Letters*, 16(5), 449-453. DOI:10.1080/13504850601032099.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. & Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı, Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Aslan, N. (1994). Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Değerlendirme Eğilimi Öğretmen Yetiştiren Kurumlarda Karşılaştırmalı Bir Araştırma, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Balcı, V. & Yavaş Tez, Ö. (2019). Serbest Zaman Nostalji Ölçeği (SZNÖ): Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 218-229.
- Barrett, F. S., Grimm, K. J. & Robins, R. W. (2010). Music-Evoked Nostalgia: Affect, Memory, and Personality, *American Psychological Association*, 10(3), 390-403. DOI: 10.1037/a0019006.
- Beard, J. G. & Ragheb, M. G. (1983). Measuring Leisure Motivation, *Journal of Leisure Research*, 15(3), 219-228.
- Bishop, D. (1970). Stability of the Factor Structure of Leisure Behavior: Analysis of Four Communities, *Journal of Leisure Research*, 2(3), 160-170.
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı, Pegem A Yayıncılık, Ankara.
- Carroll, B. & Alexandris, K. (1997). Perception of Constraints and Strength of Motivation: Their Relation to Recreational Sport Participation, *Journal of Leisure Research*, 29(3), 279-299.
- Chase, M. & Shaw, C. (1989). The Dimensions of Nostalgia, (Ed. C. Shaw & M. Chase), *The Imagined Past: History and Nostalgia*, Manchester University Press, Manchester.
- Chen, Y. C., Li, R. H. & Chen, S. H. (2013). Relationships Among Adolescents' Leisure Motivation, Leisure Involvement, and Leisure Satisfaction: A Structural Equation Model, *Social Indicators Research*, 110(3), 1187-1199.
- Cho, H. (2020). Importance of Leisure Nostalgia on Life Satisfaction and Leisure Participation, *The Service Industries Journal*, 40(1-2), 90-109.
- Conway, M. A. & Bekerian, D. A. (1987). Organization in Autobiographical Memory, *Memory & Cognition*, 15(2), 119-132.
- Crandall, R. (1980). Motivations for Leisure, *Journal of Leisure Research*, 12(1), 45-54.
- Çokluk, Ö. S., Şekercioğlu, G. & Büyüköztürk, S. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Daniels, B. (1985). Nostalgia and Hidden Meaning, *American Imago*, 42(4), 371-382.
- Dann, G. M. (1981). Tourism Motivations: An Appraisal, *Annals of Tourism Research*, 8(2), 189-219.
- Deci, E. & Ryan, R. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Behaviour*, Plenum Press, New York.
- Ellis, G. D. & Witt, P. A. (1984). The Measurement of Perceived Freedom in Leisure, *Journal of Leisure Research*, 16(2), 110-123.
- Goulding, C. (2002). An Exploratory Study of Age Related Vicarious Nostalgia and Aesthetic Consumption, *Advances in Consumer Research*, 29, 542-546.
- Graef, R., Cikszenmihalyi, M. & Gianinno, B. (1983). Measuring Intrinsic Motivation in Everyday Life, *Leisure Studies*, 2(2), 155-168.
- Güngörmüş, H. A. (2012). The Study Of Validity And Reliability Of Turkish Version of Leisure Motivation Scale, *Energy Education Science And Technology Part B Social and Educational Studies*, 4(3), 1209-1216.
- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J. & Anderson, R.E. (2010) *Multivariate Data Analysis (7th ed.)*, Pearson, New York.
- Hirsch, A. R. (1992). Nostalgia: A Neuropsychiatric Understanding, *Advances in Consumer Research*, 19, 390-395.
- Holak, S. L. & Havlena, W. J. (1998). Feelings, Fantasies, and Memories: An Examination of the Emotional Components of Nostalgia, *Journal of Business Research*, 42(3), 217-226.
- Holbrook, M. B. (1993). Nostalgia and Consumption Preferences: Some Emerging Patterns of Consumer Tastes, *Journal of Consumer Research*, 20(2), 245-256.
- Holdsworth, A. (2011). *Television, Memory and Nostalgia. Series: Palgrave Macmillan memory studies*, Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Hollander, J. (1977). Motivational Dimensions of The Camping Experience, *Journal of Leisure Research*, 9(2), 133-141.
- Iso-Ahola, S. (1979). Basic Dimensions of Definitions of Leisure, *Journal of Leisure Research*, 11(1), 28-39. <https://doi.org/10.1080/00222216.1979.11969373>.
- Iso-Ahola, S. E. (1989). Motivation for Leisure, (Ed. E. L.Jackson & T. L. Burton), *Understanding Leisure And Recreation: Mapping the Past Charting the Future*, R. A. Venture Publishing, State Collage.

- Iso-Ahola, S. E. & Weissinger, E. (1987). Leisure and Boredom, *Journal of Social and Clinical Psychology*, 5(3), 356-364.
- Iso-Ahola, S. & Allen, J. (1982). The Dynamics of Leisure Motivation: the Effects of Outcome on Leisure Needs, *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 53(2), 141-149.
- Kalaycı, Ş. (2010). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (5. Baskı), Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Kleiber, D. A., Walker, G. J. & Mannell, R. C. (2011). *A Social Psychology of Leisure* (2nd ed.), Venture Publishing, Manchester.
- Lloyd, C., King, R., Mccarthy, M. & Scanlan, M. (2007). The Association Between Leisure Motivation and Recovery: A pilot Study, *Australian Occupational Therapy Journal*, 54(1), 33-41.
- London, M., Crandall, R. & Fitzgibbons, D. (1977). The Psychological Structure of Leisure: Activities, Needs, People, *Journal of Leisure Research*, 9(4), 252-263.
- Mannell, R. C. (1980). Social Psychological Techniques and Strategies for Studying Leisure Experiences, (Ed. S. E. Iso-Ahola), *Social Psychological Perspectives on Leisure and Recreation*, Springfield, IL.
- Mckechnie, G. (1974). The Psychological Structure of Leisure: Past Behavior, *Journal of Leisure Research*, 6(1), 27-45.
- Molanorouzi, K., Khoo, S. & Morris, T. (2014). Validating the Physical Activity and Leisure Motivation Scale (PALMS), *BMC Public Health*, 14(1), 1-12.
- Neulinger, J. (1981). *The Psychology of Leisure*, Springfield, Illinois.
- Pelletier, L. G., Blais, M. R., Brière, N. M. & Vallerand, R. J. (1989). Construction et Validation de l'échelle de Motivation en Éducation (EME), *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue Canadienne Des Sciences Du Comportement*, 21(3), 323-349. <https://doi.org/10.1037/h0079855>
- Pelletier, L. G., Vallerand, R. J., Blais, M. R. & Brière, M. N. (1991). Leisure Motivation Scale (LMS-28), http://www.er.uqam.ca/nobel/r26710/LRCS/echelles/EML28_en.pdf.
- Ragheb, M. & Tate, R. (1993). A Behavioural Model of Leisure Participation, Based on Leisure Attitude, Motivation and Satisfaction, *Leisure Studies*, 12(1), 61-70.
- Ramshaw, G. & Gammon, S. (2005). More than Just Nostalgia? Exploring the Heritage/ Sport Tourism Nexus, *Journal of Sport & Tourism*, 10(4), 229-241.
- Ryan, R. M. & Deci, E. L. (2000). Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social Development and Well-being, *American Psychologist*, 55(1), 68-78.
- Sedikides, C., Wildschut, T., Arndt, J. & Routledge, C. (2008). Nostalgia: Past, Present, and Future, *Current Directions in Psychological Science*, 17(5), 304-307. doi:10.1111/j.1467-8721.2008.00595.x
- Sedikides, C. & Wildschut, T. (2020). The Motivational Potency of Nostalgia: The Future is Called Yesterday, (Ed. A. J. Elliot), *Advances in Motivation Science*, Elsevier Academic Press. <https://doi.org/10.1016/bs.adms.2019.05.001>
- Sedikides, C., Wildschut, T. & Baden, D. (2004). Nostalgia: Conceptual Issues and Existential Functions, (Ed. J. Greenberg, S. L. Koole & T. Pyszczynski), *Handbook of Experimental Existential Psychology*, Guilford Press.
- Sharma, S., Araham, A. & Masih, P. (2014). Leisure Motivation Amongst Tourists, *Indian Journal of Positive Psychology*, 5(4), 481-483.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics*, Pearson, Boston.
- Tinsley, H. & Kass, R. (1978). Leisure Activities and Need Satisfaction: a Replication and Extension, *Journal of Leisure Research* 10(3), 191-202.
- Tinsley, H. E. A. & Eldredge, B. D. (1995). Psychological Benefits of Leisure Participation: A Taxonomy of Leisure Activities Based on Their Need-Gratifying Properties, *Journal of Counseling Psychology*, 42(2), 123-132.
- Tinsley, H. & Kass, R. (1979). The Latent Structure of Need Satisfying Properties of Leisure Activities, *Journal of Leisure Research* 11(4), 278-291.
- Tinsley, H., Barrett, T. & Kass, R. (1977). Leisure Activities and Need Satisfaction, *Journal of Leisure Research*, 9(4), 110-120.
- Uysal, M. & Hagan, L. R. (1993). Motivation of Pleasure to Travel and Tourism, (Ed. M. A. Khan, M. D. Olsen & T. Var), *VNR'S Encyclopedia of Hospitality and Tourism*, Van Nostrand Reinhold, New York NY.
- Yetim, G., Hastürk, G. & Argan, M. (2020). Retro Temelli Ramazan Etkinlikleri: Nostalji Eğilimi, Akış Deneyimi, Etkinlik Tatmini, Boş Zaman Tatmini, Yaşam Tatmini ve Mutluluk Arasındaki İlişki, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 781-791.
- Yurcu, G., Kasalak, A. M. & Akıncı, Z. (2018). Turistlerin Boş Zaman Motivasyonunu ve Tatminini Etkileyen Faktörler: Beldibi Örneği, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 517-536.

Wildschut, T., Sedikides, C., Arndt, J. & Routledge, C. D. (2006). Nostalgia: Content, Triggers, Functions, Journal of Personality and Social Psychology, 91(5), 975-993.

TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, İçsel Turizm Hareketleri (2021, 10 Aralık). [http://www.tuik.gov.tr/10 Aralık 2021](http://www.tuik.gov.tr/10-Aralik-2021) (Erişim: 25.12.2021).

Destek Bilgisi: Bu çalışmanın hazırlanması süresince herhangi bir bireyden ya da kurumdan aynı ya da nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Makalede herhangi bir çıkar çatışması ya da kazancı yoktur.

Etik Onayı: Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazarlar beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Turizm Akademik Dergisinin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Tüm taraflar kendi rızaları ile çalışmaya dâhil olmuşlardır.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 23/02/2022 tarihli ve 02 sayılı toplantısında (Araştırma Kodu: 2022/61) alınan karar ile etik olarak uygun bulunmuştur.

Araştırmacıların Katkı Oranı:

1. Yazar katkı oranı: %30
2. Yazar katkı oranı: %30
3. Yazar katkı oranı: %30
4. Yazar katkı oranı: %10

EXTENSIVE SUMMARY

The Effect of Leisure Time Nostalgia on Leisure Motivation

Mustafa A. DEMİREL*, Muhammet VAPUR,
Ercan YAVUZ, İbrahim AYDIN

Introduction

Social restrictions, quarantine practices, curfews and restrictive new life rules have emerged both in Turkey and around the world resulting from the COVID-19 epidemic. Undoubtedly, due to this new lifestyle, free time periods have increased and leisure activity choices have been deeply affected. In free times, choosing activities, friends and places has become a big problem. Because the two main components of leisure time (Iso Ahola, 1979; Kleiber, Walker, & Mannell, 2011; Neulinger, 1981) were deeply affected. The first of these components is freedom of choice, which improves the quality of the leisure experience. The second is freedom of self-determination. Of course, the individual can do activities with free choice at home, but this is very limited. For example; Instead of choosing social, recreational and productive activities such as outdoor and travel, the individual has had to spend time with more cognitive activities such as digital games, technology, social media and virtual meetings due to restrictions. For this reason, leisure behaviors and motivational factors have changed.

In the new normal of life, many leisure activities that individuals did with their family and friends in the past have become nostalgic memories. The longing for both old normals and social, productive and recreational activities has increased considerably. In particular, touristic travels of individuals for recreational purposes were negatively affected in this period. Because the restriction of freedom of choice of activities due to social restrictions and quarantines, psychological factors such as anxiety, anxiety and fear in individuals prevented participation in recreational travels. It is assumed that individuals remember and yearn for spatial memories, group rituals and social memories in recreational travel activities. In this study, leisure time nostalgia levels of individuals participating in recreational travel activities were determined. Then, the effect of reminiscence and longing for recreational travel activities on the motivation of individuals to participate in such activities as in the old normals was determined.

Nostalgia has been used in recreation and leisure activities in recent years. Many of the nostalgic memories of individuals consist of activities they have done in their free time. The concept of leisure nostalgia is defined as a longing for a positive pastime experience (Cho, Pyun, & Wang, 2019). In particular, past activities such as music (Barrett, Grimm, & Robins, 2010), film, television (Holdsworth, 2011), sports, watching a match (Ramshaw & Gammon, 2005) trigger leisure time nostalgia. No studies have been found on the leisure time nostalgia of individuals participating in recreational travel activities. In addition, studies have not been conducted on whether such activities in the past motivate the individual to participate in the same activity again when recalled. In some studies, it is seen that free time participation and satisfaction emerge as a result of nostalgic triggers (Acharya, Paudel, & Hatch, 2009; Cho, 2020, Yetim, Hastürk, & Argan, 2020). These results basically support the similarity theory. According to the theory; it is possible for the individual to perform the same or similar activities in the following years, which he knew before and which left positive traces in his past life (Aslan, 1994).

When the researches are examined, which affects and triggers leisure motivation; It is seen that there are psychological, biological, physiological, sociological and behavioral reasons. For example; Crandall (1980) in his study; analyzed a large number of self-reports to identify leisure motivation factors. As a result of the research; He identified 17 different leisure motivation factors such as achievement, altruism, creativity, self-actualization, social contact, and avoidance of boredom. In the study by Tinsley and Kass (1978), 44 different leisure time motivation factors were determined. The factors are reduced to 8 general motivation categories. These; self-expression, friendship, strength, compensation, security, service, intellectual aestheticism, and solitude. Deci & Ryan (1985) and Neulinger (1981) divided leisure motivation into two as extrinsic and intrinsic motivation. Intrinsic motivation consists of doing something purely for pleasure, behavioral activity, a sense of belonging, and subjective well-being. Extrinsic motivation is the motivation for an instrumental goal in order to please the family or a different group. In the studies conducted by Pelletier et al. (1989,1991), the factors affecting participation in leisure time activities; internal motivation, extrinsic motivation and amotivation. As a result of the studies, it has been suggested that leisure motivation can be explained by 28 factors and 7 sub-dimensions. These; knowing (intrinsic motivation), achieving (intrinsic motivation), feeling the impulse/stimulus (intrinsic motivation), identification (extrinsic motivation), introjection (extrinsic motivation), extrinsic regulation (extrinsic motivation), and amotivation.

*Corresponding author at: Ankara Hacı Bayram Veli University, Institute of Graduate Programs. E-posta: mdemirel_7@hotmail.com

In the research model, leisure nostalgia and the effects of its three sub-dimensions on leisure motivation are examined. The hypotheses developed in this context are as follows;

H1: Leisure time nostalgia has a significant and positive effect on leisure motivation.

H1a: Spatial memories have a significant and positive effect on leisure motivation.

H1b: Group rituals have a significant and positive effect on leisure motivation.

H1c: Social memories have a significant and positive effect on leisure motivation.

METHOD

The population of the research consists of individuals residing in the country and participating in travel movements. According to the data of the Turkish Statistical Institute (TUIK), 10 million 639 thousand people participated in domestic travel movements in the second quarter of 2021 (TUIK, 2021). In this study, the relational survey model, which is among the quantitative research methods, was used.

As a quantitative data collection method, data were collected with the survey technique. Data were obtained online within the prepared questionnaire form. The "Leisure Nostalgia Scale" developed by Cho et al. (2019) was adapted to Turkish in order to determine the leisure time nostalgia levels of individuals, and its validity and reliability analysis was performed by Balcı & Yavaş Tez (2019). The Leisure Motivation Scale, which was developed by Pelletier et al. (1989,1991) and adapted into Turkish by Güngörmüş (2012), was used to measure the leisure motivation levels of individuals.

The collected data were analyzed by processing into the SPSS package program. Descriptive analysis, normality test, reliability and validity tests, factor analysis and regression analyzes were performed on the obtained data. A total of 405 data were analyzed.

RESULTS AND CONCLUSIONS

There are very few studies on nostalgia in leisure time studies in Turkey. In order to fill this gap, a research model has been developed to measure the effect of leisure nostalgia on leisure motivation. The results obtained show the effect of leisure nostalgia on leisure motivation. The hypotheses of "H1", "H1a", "H1b", "H1c", which were put forward as a result of the analyzes, were supported. According to this; The experiences of individuals in recreational travel activities in the past affect their leisure motivation positively and positively. Among the factors that trigger

leisure motivation are nostalgic reminiscences, longings and memories. Especially the weather conditions in which the leisure time activity was held in the past, the equipment used in the activity, the appearance of the space, its practical and architectural design increase the leisure motivation. Remembering the friends participating in the activities and new friendships, and remembering other socialization memories during the activity increase the leisure motivation. Remembering the characteristics, traditions, rituals and sense of belonging of the groups participating in the activities also increases the leisure motivation. Studies should be conducted on leisure time nostalgia from different perspectives. Possible future studies can measure the effect of leisure activity choice and quality of experience on leisure nostalgia. Recreation businesses operating in the private sector should produce activities in the direction of individuals' nostalgic tendencies. It should be returned to the old normals as soon as possible and free activity choice of individuals should be ensured.

